

جزوه حقوق تجارت

بخش ۱

استاد: دکتر احسان لطفی

رشته حقوق دانشگاه فردوسی مشهد

www.jozvehyab.com

www.jozvehyab.com

قانون(عام): هر قاعده ای که یک مقام در حدود اختیاراتش وضع کند .

قانون(خاص): یک سری ضوابط و اصولی که قوه مقننه وضع میکند.

قوه مقننه یعنی قانون گذار ==> مجلس شورای اسلامی

در مراتب قانون گذاری:

۱- قانون اساسی : بالاترین مرتبه قانونی را دارد. یک قانون اساسی در هر کشور هست. که این قانون را از طریق همه پرسی وضع میکنند. سال ۱۳۵۸

یک متمم اصلاحیه هم از طریق همه پرسی برگزار شد در سال ۱۳۶۸.

در مورد کلیت نظام حاکم ، حکومت و مردم ، اصول حاکم بر حاکمیت ، اصول حاکم بر مردم.

همه قوانین ذیل باید بر اساس قانون اساسی باشد.

ما در قانون اساسی چیزی بنام ماده تبصره یا بند نداریم ولی " اصل " داریم.

تفسیر قانون اساسی با شورای نگهبان است .

۲- قوانین عادی:

قوانینی اند که قوه مقننه آنها را وضع کرده است. (یا نهاد های استثنایی که وجود دارد) مثال مجمع تشخیص مصلحت نظام)

به صورت " ماده " هستند که ذیل هر کدام تبصره و بند * میتواند* باشد.

به شماره های که ذیل هر ماده است "بند" میگویند.

"تبصره "یک توضیح کوچک یا استثنایی بر یک ماده است.

۳-مقررات اجرایی:

مقرراتی است برای درست اجرا شدن یک قانون.

فرقشون با قوانین عادی از لحاظ ساختار تفاوتی ندارند ولی مرجع تصویب آنها متفاوت است و مجلس نیست. مرجع تصویب آنها دستگاه های اجرایی (نهاد های اجرایی) است. (قوه مجریه برای اجرای قانون تصویبی مجلس قوانینی اجرایی وضع میکند برای راحت و بهینه اجرا شدن قانون).

این مصوبات میتوانند به صورت : ۱. تصویب نامه (هیئت دولت: رییس جمهور و اعضای کابین)

۲. آیین نامه (وزارت خانه یا نهاد اجرایی)

آیین نامه های عادی: لزوما قانونی قبلا وضع نشده درمورد آن.

آیین نامه اجرایی: که حتما در راستای یک قانون عادی (مقتنه) صورت میگیرد.

۳. بخشنامه (رییس یک اداره یا یک سازمان دولتی برای اداره امور دستگاه مطبوع خود)

۴. دستورالعمل (شبهه بخشنامه است ولی از لحاظ اجرایی ضعیف تر از بخشنامه است)

قانون تجارت:

وضع شده در سال ۱۳۱۱ و اصلاحیه ای که خورده در سال ۱۳۴۷.

موضوعات مورد بحث در این قانون:

۱- تاجر و معامله های تجاری:

تاجر کیست؟ یک عنوان کلی است که به صنوف مختلف تو جامعه گفته میشود.

تاجر شخصی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار داده باشد.

الف) شخص:

۱. شخص حقیقی: به هر انسان شخص حقیقی میگوییم (حقیقتا وجود دارد؛ از زمان جنین بودن)

۲. شخص حقوقی: دو مفهوم برای این اصطلاح بکار میرود.

یک) سخن گفتن از جانب شخصیت حقوقی یا حقیقی.

دو) مجموعه ای از افراد و اموال که برای رسیدن به یک هدف جمع میشوند و قانون برای آنها شخصیت (اعتبار) فرض میکند.

مانند: شرکت ها موسسات، سازمان ها، انجمن ها، کانون ها، بنیاد ها، ادارات، ...

مصدق شخصیت حقوقی که شغل تجارت دارند، شرکت های تجاری اند.

(ب) شغل:

رکن ۱) باید دارای درآمد باشد.

رکن ۲) استمرار در یک فعالیت

رکن ۳) فعالیت فرد باید برای خودش انجام دهد نه برای شخص دیگری.

(ج) معاملات تجاری: (ماده ۲ قانون)

بند ۱

خرید: گرفتن کالا در قبال پول (تملیک عین به وضع معلوم)

تحصیل (مال): تحصیل حتما باید ارادی باشد. (بدست آوردن مال)

* خرید نوعی تحصیل بسیار پر کاربرد در تجارت است.

مال: هر چیزی که ارزش داشته باشد. قابل خرید و فروش باشد.

هر مالی ملک نیست مانند ماهی درون دریا.

منقول: هر چیز قابل نقل و انتقال. (بدون خرابی محل)

به قصد فروش یا اجاره: مانند موبایل فروش یا کرایه چی ها (اجاره لباس یا ماشین...)

شغل هایی که تعریف تجارت (بند ۱ ماده ۱) است اما تجارت نیست: معامله مال غنیمت منقول، دامپروری، کشاورزی، صیادی، استخراج از معدن، شکار

بند ۲

تصدی به حمل نقل اشیا و انسان از راه های هوایی زمینی و دریایی (بیشترین حمل و نقل کالا از دریاست)

تصدی: یعنی اشتغال اما در قانون تجارت معنی که مورد نظر است متفاوت از این تعریف است.

از نظر قانون تجارت کاری که تصدی عنوان میشه ۲ ویژگی دارد:

۱- باید کار به صورت تشکیلاتی انجام شود. (ایجاد یک سازمان ساختار مجموعه... تقسیم مسیولیت ها و مجموعه این ساختار را پیش میبرد).

یک راننده تاکسی تصدی حمل و نقل ندارد.

۲- استمرار در این امور.

بند ۳

دلال کیست؟ ماده ۳۳۵

دلال در معامله دخالتی ندارد.

ماده ۳۴۳ و ۳۴۵

دلال در قبال کاری که میکند اجرت دلالی میگیرد.

کلمه تمام شده باشد در ماده ۳۴۸ به معنی امضا شدن است نه اجرا شدن.

۳۵۲ و ۳۵۳ مانند معاملات غیر مشروع

۳۵۱ مخارج غیر از اجرت نمیتواند مخارج را بگیرد مگر اینکه شرط شده باشد.

ولی اجرت باید معامله تمام شود (امضا شود).

حق العمل کاری:

در معاملات معمولی دلال طرف قرار داد نیست.

اما حق العمل کاری

فروشنده <----> حق العمل کار <----> خریدار

حق العمل کار به نام خود و به حساب دیگری عمل میکند.

حق العمل کار در قبال هر دو طرف قرار داد مسیول است.

عاملیت: به نام و حساب دیگری معامله میکند. (نماینده تجاری).

نماینده(عامل) بین خریدار و فروشنده است و به نام فروشنده میفروشد.

تاسیسات یعنی تشکیلات.

بند ۴

فرق کارگاه و کارخانه:

کارگاه جایی است که فردی به عنوان کارفرما افرادی را به عنوان کارگر در قبال مزد به کار میگیرد.

هر کارگاهی مشمول بیمه اجتماعی میشود.

کارخانه جایی است که طی فرایند هایی روی مواد اولیه یا روی مواد نیم ساخته آنها را تبدیل به مواد نیم ساخته یا کالای نهایی تبدیل میکند.

هر کارخانه ای یک کارگاه است ولی هر کارگاهی یک کارخانه نیست.

بند ۵

تفاوت مزایده و حراج:

مزایده قیمت پایه دارد ولی حراج ندارد.

بند ۶

نمایشگاهای عمومی:

نمایشگاهی که صرفاً جهت به نمایش گذاشتن یک موضوعی ایجاد میشه و خرید و فروشش مورد توجه نیس.

بند ۷

بانک:

قانون عملیات بانکی بدون ربا : سود گرفتن توسط بانک یا دیر کرد گرفتن توسط بانک مشکلی ندارد.

موسسات مالی و اعتباری:

کار این موسسات مشمول بند ۷ نمیشود.(عملیات بانکی نیست بلکه عملیات تجاری نیست)

صندوق های قرض الحسنه:

مشارکت مالی تعدادی از یک جمع و دادن وام به یکی از اعضای مشارکت در هر ماه (عملیات بانکی نیست بلکه عملیات تجاری نیست).

بند ۸ x

بند ۹

بیمه یک قرارداد است که فردی بنام بیمه گر موضوعی را در قبال دریافت مبلغی مستمر از شخصی بنام بیمه گذار بیمه میکند تا در صورت بروز یک خطر احتمالی از وی جبران خسارت نماید.

مبلغی که بیمه گذار پرداخت میکند حق بیمه پیگویند.

مبلغی که بیمه گر پرداخت میکند غرامت (خسارت) میگویند.

به حادثه احتمالی ریسک یا خطر میگویند.

۲ نوع بیمه داریم :

۱- بیمه های غیر تجاری که برای رفاه عمومی اند و بحث سود موردنظر نیست.

۲- بیمه های تجاری که هدف آنها انتفاع است که به ۳ نوع تقسیم میشوند:

۱. بیمه اموال: موضوعی که بیمه میشود یک مال است.

۲. بیمه مسیولیت:

بیمه گذار مسیولیت (جبران خسارت احتمالی به دیگران) خودش را در مقابل دیگری را بیمه میکند.

بیمه شخص ثالث در این بخش قرار میگیرد.

۳. بیمه اشخاص:

بیمه کردن شخص خود در مقابل از کار افتادگی یا فوت.

کار فرما ۲ نوع بیمه را برای کارگر ها باید بگیرند. تجاری (مسیولیت) و غیر تجاری

بیمه خویش فرما جزو بیمه های غیر تجاری است.
تامین اجتماعی یا کارفرما بیمه میکند یا به طور خویش فرما صورت میگیرد.

بند ۱۰

تمامی فروش و رهن و خرید کشتی.

ماده ۳:

اگر تاجری معامله غیر تجاری انجام دهد تجاری محسوب میشود.
با دو شرط: معامله منقول باشد و انتفاع داشته باشد و در راستای کار تجاری باشد. (حوایح شخصی)

بند ۲

معامله نسبت به تاجر تجاری و نسبت به غیر تاجر تجاری نیست.

بند ۳

معاملات شاگردان و خدمه ی تاجر که معاملات تجاری به نام ارباب خود انجام میدهد پس چون شاگرد تاجر نیست دلیل نمیشود معامله تجاری نباشد.

بند ۴

شرکت ها هم تاجر اند ولی شخص حقوقی اند.

شرکت ها حوایح شخصی ندارند و کلیه معاملاتی که به شرکت اختصاص دارد ؛ تجاری اند.

تکلیف قانونی تاجر:

ثبت نام تجاری

داشتن دفاتر قانونی

ماده ۱۶

وزارت دادگستری رابط بین دولت و قوه قضاییه است.

وزارت عدلیه (وزارت دادگستری)

مقتضی دانسته: لازم دانسته

قوه قضاییه دفتر ثبت تجاری را ایجاد میکند و همه تجاری که در آن منطقه فعالیت دارند مجبورند در این دفتر ثبت شوند.

مجازات عدم ثبت ۲۰۰ تا ۲۰۰۰ ریال.

کسبه جزء ماده ۱۹

ماده ۶

در دفاتر تجاری دفتر دارایی نداریم ولی تراز نامه و (بیلان) داریم.

اشخاص حقیقی تاجر دفتر دارایی دارند.

اشخاص حقوقی تاجر تراز نامه دارند.

ماده ۷، ۸، ۹، ۱۰

دفاتر روزنامه و کل و دارایی در امور مالی پر میشوند؛

دفتر کپی در دبیرخانه.

ماده ۱۳

روال نوشتن دفتر گفته شده در ماده مذکور.

اگر تاجر این روال رو رعایت نکند در نوشتن دفتر نمیتواند در دادگاه به دفتر خود استناد کند.

تاجر زمانی میتواند در دادگاه به دفتر خود به نفع خود استناد کند که (دفتر تاجر را خود تاجر مینویسد).

سه شرط ماده ۱۴ رعایت شود.

۱. در صورتی که طبق مقررات قانون تجارت تنظیم شده باشد (پلمپ دفتر توسط نماینده‌داره ثبت. نباید خط خوردگی یا .... داشته باشد).

۲. در صورتی که دعوا بین تاجر باشد. دو طرف باید تاجر باشند.

۳. در مورد امور تجاری باشند.

میتوانیم از دفتر یک تاجر علیه خود آن استفاده شود چون اقرار میباشد. پس میتواند بر ضرر خود او باشد هر چند طبق مقررات ثبت نشده باشد هر چند تاجر نباشد کسی که به دفتر تاجر استناد میکند هر چند در مورد امور تجاری نباشد.

www.jozvehyab.com